

Lars Bernaerts & Carl De Strycker
(red.), *Hertmans Handboek*, Gent,
Poëziecentrum, 2021, 238 pp., ISBN
9789056551797

Tussen 2013 en 2020 publiceerde de Vlaamse auteur Stefan Hertmans drie historiserende romans, die zowel in het Nederlandse taalgebied als ver daarbuiten absolute verkoopsuccessen waren. Het waren telkens mengvormen van biografie en autobiografie, feit en fictie, literatuur en historische documentaire, (archief)onderzoek en empathische creativiteit, collectiviteit en individualiteit, verleden en heden, leesbaarheid en verborgenheid, waarbij bovendien de auteur en zijn personages geregeld in elkaar over-

vloeien. Die erkenning en waardering door een groot publiek was een nieuw gegeven. Voordien was Hertmans vooral een “writer’s writer”, “een schrijver voor de literaire incrowd”, die overigens minstens evenzeer dichter was als prozaïst.

Sinds zijn debuut in boekvorm in 1981, na eerdere publicaties in tijdschriften, bracht deze “belezen en filosofisch beslagen auteur” zowel poëzie, romans en verhalen, (kunst)kritieken en essays als theaterteksten uit. Hertmans, licentiaat Germaanse filologie en doctor in de kunstwetenschappen van de Gentse universiteit, participeert ook af en toe in maatschappelijke debatten, discussies en polemieken en deed in 1976 en 2012 zelfs mee aan de gemeenteraadsverkiezingen. Hij werd meermaals gelauwerd en ontving in 2019 de prestigieuze Constantijn Huygensprijs. Vier decennia geleden stelde de Gentse emerita Nederlandse literatuurgeschiedenis Anne Marie Musschoot in een recensie van *Ruimte*, Hertmans’ eerste roman, nog ietwat aarzelend dat “zich een zeldzaam rijke en gecultiveerde persoonlijkheid kenbaar gemaakt heeft die in de Nederlandse literatuur vermoedelijk haar eigen plaats zal weten te veroveren”. Dat is ondertussen ruimschoots gebeurd.

Naar aanleiding van zijn 70ste verjaardag op 31 maart jongstleden publiceerde het in Hertmans’ geboortestad Gent gevestigde Poëziecentrum eerder dit jaar het *Hertmans Handboek*, waarin bijdragen werden opgenomen van 30 literatuurwetenschappers die elk een werk uit zijn rijke oeuvre of een bepaald aspect ervan analyseerden, commentarieerden en duiden. Gelukkig is op deze verzamelbundel niet de omschrijving *Het raadsel der onleesbaarheid* van toepassing, waarmee de Nederlandse slavist en essayist Karel Van het Reve (1921-1999), de literatuurwetenschap in de late jaren 1970 (dis)kwalificeerde. Net zoals de tijd van Hertmans’ af en toe hermetische literaire

creaties (voorlopig) voorbij is, geldt dat in het algemeen ook voor de huidige literatuurwetenschap in Vlaanderen. Heel bewust gaven de twee redacteurs van het *Hertmans Handboek*, Lars Bernaerts (Universiteit Gent) en Carl De Strycker (Poëziecentrum), hun inleiding de programmatische titel Van moeilijk modernist tot geliefd publieksschrijver – de auteur Stefan Hertmans mee.

De drie romans die Hertmans publieksbekendheid bezorgden – *Oorlog en terpentijn* (2013), *De bekeerlinge* (2016) en *De opgang* (2020) – vormen uiteraard elk het onderwerp van een beschouwing in het *Hertmans Handboek*. *De opgang*, “de gedramatiseerde reconstructie” van het levensverhaal van de Vlaams-nationalist Willem Verhulst (1898-1975) – en in het bijzonder zijn zowel door ideologische overtuiging als door plat opportunisme ingegeven collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog – kreeg in een vorig nummer van dit tijdschrift al uitvoerige aandacht via een vraaggesprek met de auteur en een waarderende maar kritische recensie, waarin onder meer werd gewezen op een aantal historische onjuistheden die eigenlijk hadden kunnen worden vermeden. In deze bundel typeert de Nijmegen docent moderne letterkunde en digitale cultuur Roel Smeets *De opgang*, de enige publicatie uit Hertmans’ uitgebreide en gevarieerde werk die rechtstreeks te maken heeft met de Vlaamse beweging, terecht als “een eclectisch mix van van oral history, memoires en autofictie” en situeert hij het boek binnen een aantal internationale actuele literaire trends en tendensen.

Dat Hertmans “een van de belangrijkste en meest veelzijdige auteurs uit de naoorlogse literatuur” is, zoals de beide samenstellers in hun inleiding stellen, is zonder meer waar, al is dat uiteraard een nogal rekbare evaluatie. Hoe dan ook heeft Hertmans vorig jaar met *De opgang* heel wat meer openheid en onbevangenheid kunnen betonen ten aanzien van

het collaboratieverleden dan de Gentse historicus Adriaan Verhulst (1929-2002), mede omdat hij de zoon was van zijn vader, in 2000 met *Zoon van een foute Vlaming* kon, wilde of durfde doen. Dat is zonder meer maatschappelijke winst, die trouwens nog wordt bevorderd door de ruime media-aandacht voor en het brede bereik van boeken zoals *De opgang*. Kunst kan de wereld niet redden, maar biedt gelukkig wel dikwijls een opstapje in de richting daarnaartoe.

NICO VAN CAMPENHOUT